

Padziļinātais kurss Vēsture II augstākajā mācību satura apguves līmenī

Valsts pārbaudes darba paraugs

Padziļinātais kurss Vēsture II augstākajā mācību satura apguves līmenī

Valsts pārbaudes darba paraugs

Valsts pārbaudes darba paraugs ir izstrādāts Eiropas Sociālā fonda projektā "Kompetenču pieeja mācību saturā" (turpmāk – Projekts).

Valsts pārbaudes darbu satura, programmu un paraugu izstrādi Projektā vadīja

Pāvels Pestovs.

Valsts pārbaudes darba parauga izstrādi un sagatavošanu publicēšanai vadīja

Ansis Nudiens.

Valsts pārbaudes darba paraugu izstrādāja: **Inese Berga, Aija Biteniece, Ansis Nudiens,**

Liene Ozoliņa.

Valsts pārbaudes darba paraugu izvērtēja ārējie eksperti: **Juris Goldmanis, Linzijs Gibsons**

(Lindsay Gibson), Aija Kļaviņa.

Projekts izsaka pateicību visām Latvijas izglītības iestādēm, kas piedalījās valsts pārbaudes darbu aprobācijā.

Saturs

Ievads	4
1. Valsts pārbaudes darba parauga uzdevumi	5
1. daļa. Zināšanas, izpratne un argumentēšana	5
2. daļa. Vēstures avotu analīze	11
3. daļa. Vēsturnieka viedokļa analīze	14
2. Vērtēšanas kritēriji un atbilžu piemēri	16
3. Valsts pārbaudes darba paraugā iekļauto uzdevumu raksturojums	26

Ievads

Vēstures II valsts pārbaudes darba (turpmāk – VPD) paraugs veidots atbilstoši pilnveidotajam mācību saturam un VPD programmai. 1. tabulā parādīts, kā VPD vērtēšanas saturu un uzbūvi ar punktu (īpatsvara) sadalījumu reprezentē VPD parauga uzdevumi.

Būtiskākās izmaiņas un akcenti VPD saturā un uzbūvē, salīdzinot ar esošo Latvijas un pasaules vēstures centralizēto eksāmenu.

1. Lai pārbaudītu zināšanas un izpratnes dziļumu, ir mainīta VPD struktūra: 1. daļa. Zināšanas, izpratne un argumentēšana; 2. daļa. Vēstures avotu analīze; 3. daļa. Vēsturnieka viedokļa analīze.
2. 1. daļā, kurā bija testveida, savietošanas uzdevumi, iekļauti arī atvērtie jautājumi un strukturēts uzdevums, kurā jāde-monstrē prasme argumentēt.
3. 2. daļā, atšķirībā no iepriekšējā eksāmena, ir piedāvāti četri primārie vēstures avoti, kurus analizējot, ir iespējams pārbaudīt skolēna vēstures avota analīzes prasmes un vēstures izpratni.
4. 3. daļā, turpinot iepriekšējā eksāmena avotu analīzes tradīciju, pievērsta uzmanība vēsturnieka viedokļa analīzei, bet, atšķirībā no iepriekšējā eksāmena, šajā tiek piedāvāta iespēja skolēniem demonstrēt analītiskās spriešanas prasmes un zināšanas par vēsturi.
5. Atsevišķu uzdevumu vērtēšanai izmanto snieguma līmeņu aprakstus.
6. Uzdevumi saturiski veidoti atbilstoši Vēstures II eksāmena programmas 3. pielikumam “Vēsturē II plānoto skolēnam sasniedzamo rezultātu indikatori”.

1. tabula. VPD vērtēšanas saturs un uzbūve.

VPD daļa		Tīcība un ideoloģijas	Kari un konflikti	Revolūcijas	Valsts	Sociālās grupas	SR grupu un VPD daļu īpatsvars (%)	
1.	Skaidro un pamato	8	6	6	5	3	28	50
	Lieto vēstures faktu zināšanas un atbilstošu terminoloģiju							
	Vēsturiskā perspektīva			2			2	
	Analītiskā spriešana		3				3	
	Argumentēšana					17	17	
2.	Lieto vēstures faktu zināšanas un atbilstošu terminoloģiju	5					5	25
	Vēstures avotu analīze	20					20	
	Informācijas pratība							
3.	Lieto vēstures faktu zināšanas un atbilstošu terminoloģiju				4		4	25
	Analītiskā spriešana				13		13	
	Vēsturiskā perspektīva				8		8	
Satura moduļu īpatsvars (%)		33	9	8	30	20	100	

1. Valsts pārbaudes darba parauga uzdevumi

Iepazīsties ar norādījumiem!

Valsts pārbaudes darbam ir trīs daļas.

VPD daļa	Uzdevumu veidi	Uzdevumu skaits	Punktu skaits	Izpildes laiks
1. daļa. Zināšanas, izpratne un argumentēšana.	Testa uzdevumi ar dotiem atbilžu variantiem. Strukturēti īsās atbildes uzdevumi. Atvērtais jautājums ar izvērstu argumentētu atbildi.	9	48	70 min.
Starpbrīdis				15 min.
2. daļa. Vēstures avotu analīze.	Četri vēstures avoti. Strukturēti uzdevumi: vēstures avotu ticamības noteikšana; vēstures avotu informācijas salīdzināšana.	2	25	40 min.
3. daļa. Vēsturnieka viedokļa analīze.	Viena autora (vēsturnieks, publicists, filozofs) viedoklis par nozīmīgu vēstures notikumu vai procesu. Strukturēts uzdevums – vēsturnieka interpretācijas analīze.	1	24	40 min.

1. daļa. Zināšanas, izpratne un argumentēšana (48 punkti)

Izpildes laiks – 70 minūtes

1. uzdevums (2 punkti).

Izvēlies un uzraksti katrai ideoloģijai atbilstošā raksturojuma burtu!

Uzmanību – divi skaidrojumi ir lieki!

Ideoloģija	Atbildes burts	Skaidrojums
Liberālisms		A Šīs ideoloģijas pamatā ir nācijas pašnoteikšanās kā jebkuras taisnīgas politikas priekšnoteikums, tā vērsas pret situācijām, kurās pār attiecīgo nāciju valda "sveša" vara vai arī tās pašnoteikšanos kavē sašķeltība dažādās politiskās vienībās. Šī ideoloģija reizēm kalpojusi kā pamatojums represīvai politikai, iekarošanas kariem un genocīdam.
Sociālisms		B Ideoloģija uzsver, ka valsts varas galvenais uzdevums ir indivīdu un viņu tiesību aizsardzība pret citu indivīdu nodarītu kaitējumu, brīvi indivīdi paši spēj racionāli organizēt savu dzīvi. Svarīgs ideoloģijas elements – indivīda ekonomiskā iniciatīva, brīvais tirgus un privātīpašums kā labklājības un ekonomiskā progresa priekšnoteikums.
		C Plašs sociāli politisko un ekonomisko mācību kopums, kas uzsver sabiedriskā īpašuma uz ražošanas līdzekļiem nozīmi un uzskata, ka kolektīvai rīcībai un sabiedriskai kontrolei ir centrālā loma sabiedrisko labumu ražošanā, sadalē un patērēšanā.
		D Politisks uzskats, kas iestājas par esošās kārtības saglabāšanu, uzskata, ka cilvēks ir atkarīgs no sabiedrības, tās veidotajām kopīgajām vērtībām. Attiecībā uz valsts uzbūvi uzsver valsts amatu saistību ar institūcijām, kuras ir ļoti atkarīgas no sabiedrības un veidojušās nevis abstrakti, bet ilgas sabiedrības attīstības un politisko vajadzību apzināšanas gaitā.

2. uzdevums (5 punkti).

Izvēlies un pieraksti katram autoram atbilstošā izteikuma par valsti burtu!

Uzmanību – divi izteikumi ir lieki!

Autors	Atbildes burts	Izteikumi par valsti
Žans Žaks Ruso		A Sabiedrība ir kompromiss – egoistiskie indivīdi ievēro likumus, bet, tā kā ļaudis ir egoisti, šos likumus nākas uzspiest.
Tomass Hobss		B Demokrātisku valsti var izveidot, īstenojot varas dalīšanas principu.
Džons Loks		C "Valsts – tas esmu es!" Valdnieks par visu ir lietas kursā, bez kavēšanās pieņem lēmumus.
Šarls Luijs de Monteskjē		D Sabiedrībā ikvienam indivīdam jāpakļaujas sabiedriskai "vispārējai gribai". "Vispārējā griba" ir vienīgais valsts varas avots, kas vienmēr vērstas uz vispārējo labumu.
Kārlis Markss		E Likumus tautas vārdā rada tautas pārstāvji, un pilsoņiem ir no valsts puses neaizskaramas tiesības. "Visi cilvēki ir radīti vienlīdzīgi".
		F Valsts ir "iestāžu aparāts", ar kuru mantīgās šķiras pārvalda tos, kuri ir spiesti strādāt viņu labā.
		G "Mērķis attaisno līdzekļus". Valdniekam nav jārikojas saskaņā ar morāles prasībām, bet atbilstoši nepieciešamībai.

3. uzdevums (2 punkti).

Latviešu dzejnieci un sabiedrisko aktivisti Aspaziju (īstajā vārdā – Elzu Rozenbergu) raksturo šādi darbības virzieni: *bija Latvijas Satversmes sapulces deputāte, iestājās par sieviešu tiesībām iegūt augstāko izglītību, izvēlējies profesiju, iestājās par laulības noslēgšanas un šķiršanas kārtību, paredzot tajā sievietēm vienlīdzīgas iespējas ar vīriešiem.*

Izvēlies vienu no Aspazijas darbības virzieniem un paskaidro, kā tas bija saistīts ar vēsturiskajiem procesiem, kas norisinājās Eiropā 20. gs. pirmajā pusē!

---

4. uzdevums (4 punkti).

4.1. (1 punkts) Nosaki, kura kara rezultātā notika šīs pārmaiņas: *vairāku impēriju sabrukums, jaunu demokrātisku valstu (to skaitā Latvijas) izveidošanās, tehnisko zinātņu attīstība!*

- A Aukstais karš
- B Napoleona kari
- C Pirmais pasaules karš
- D Otrais pasaules karš

4.2. (3 punkti) Ar piemēriem no viena konkrēta kara paskaidro, kā karš un kara darbība veicināja vienu no šīm pārmaiņām: *vairāku impēriju sabrukums, jaunu demokrātisku valstu (to skaitā Latvijas) izveidošanās, tehnisko zinātņu attīstība!*

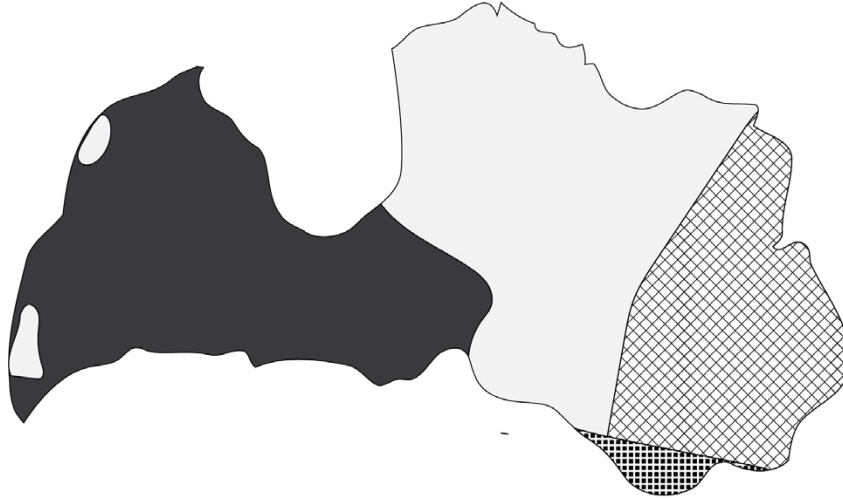

---

5. uzdevums (5 punkti).

Izpēti kartoshēmu un veic uzdevumus!

5.1. (1 punkts) Nosaki, kurš Latvijas Neatkarības kara laika posms attēlots kartoshēmā?

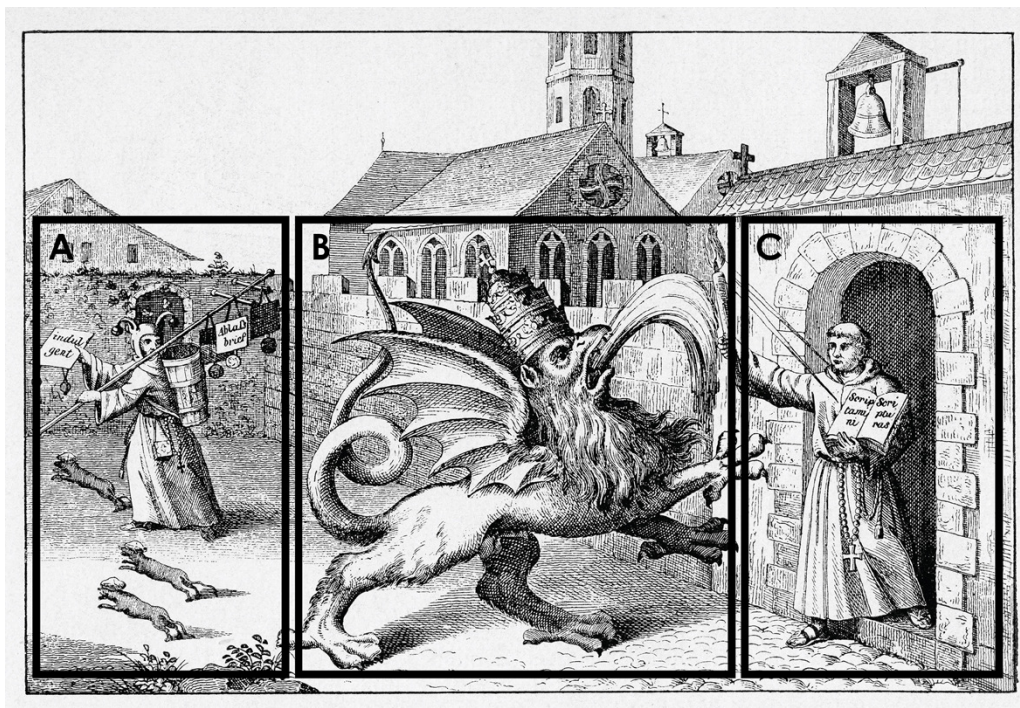
- A 1919. gada janvāris–februāris
- B 1919. gada marts–jūlijs
- C 1919. gada jūlijs–novembris
- D 1919. gada decembris–1920. gada 11. augusts

5.2. (4 punkti) Izveido kartoshēmas leģendu par militāri politiskajiem spēkiem, kuri darbojās Latvijas teritorijā izvēlētajā laika posmā!

6. uzdevums (6 punkti).

Izpēti attēlu un atbildi uz jautājumiem!

Anonima karikatūra, 1617. gads

Pieejams: <https://www.alamy.com/stock-photo/reformation-caricature-of-martin-luther.html>

Uzraksts uz papīra, ko tur rokā fonā esošais tēls: Indulgenes

Uzraksts grāmatā: Svētie raksti

6.1. (1 punkts) Nosaki, kurš vēsturiskais process ir attēlots karikatūrā!

- A Reformācija
- B Kontrreformācija
- C Tridentas koncils
- D Katoliskā atjaunotne

6.2. (1 punkts) Kurš uzraksts visprecīzāk izsaka karikatūras ideju?

- A "Garīgās un laicīgās varas cīņa jaunajos laikos"
- B "Martins Luters vērsās pret katoļu baznīcas mantkārību"
- C "Pāvests meklē sadarbību ar Martinu Luteru"
- D "Pāvests vērsās pret katoļu baznīcu"

6.3. (4 punkti) Pamato, kā uzraksts, kuru izvēlējies, saistīts ar karikatūrā attēloto vēsturisko procesu! Pamatojumā izmanto divus no karikatūrā izceltajiem elementiem!

7. uzdevums (1 punkts).

Nosaki, kurai revolūcijai atbilst šie cēloņi: *absolūtisma negatīvās izpausmes, valdnieka iesākts neveiksmīgs karš ar kaimiņu valsti, īstenojot agresīvu politiku Tālajos Austrumos; nacionālo minoritāšu tiesību sistemātiska apspiešana; radikālo politisko spēku aktīvēšanās cīņā par politisko varu!*

- A 1905. gada revolūcija
- B Franču revolūcija
- C 1917. gada Februāra revolūcija
- D Dziesmotā revolūcija

8. uzdevums (3 punkti).

Izpēti karikatūru un atbildi uz jautājumiem!

Nakts no 1789. gada 4. uz 5. augustu jeb patriotiskais delīrijs.¹

Karikatūra radīta Franču revolūcijas laikā, 18. gs. beigās.

Pieejams: <https://www.sutori.com/en/story/the-french-revolution--dvn1Ed3zwcoPRYXWf34x7zZi>

8.1. (1 punkts) Nosaki, kurā apgalvojumā visprecīzāk izteikta karikatūras ideja!

- A Aristokrātijas pārstāvji atsakās no savām privilēģijām.
- B Bruņinieku laikmets ir beidzies, Francijas armijai nepieciešama modernizācija.
- C Trešās kārtas pārstāvji iznīcina kārtu nevienlīdzības un feodālisma paliekas.
- D Zemnieki bija izšķirošais spēks Franču revolūcijā.

8.2. (2 punkti) Skaidro, kāda ir karikatūras autora nostāja pret Franču revolūcijas notikumiem!

---

¹ delīrijs – akūts, aptumšots apziņas stāvoklis, neprāts

9. uzdevums (20 punkti).

Izvēlies VIENU variantu un, izmantojot savas vēstures zināšanas, sniedz izvērstu un argumentētu atbildi! Atbildē formulē savu apgalvojumu! To pierādi un pamato ar precīziem un atbilstošiem faktiem! Uzraksti un atspēko konkurējošo apgalvojumu!

- 20. gs. 20.–30. gados pastāvēja uzskats, ka jaunlatviešu kustība ir veicinājusi pārkrievošanu un kavējusi latviešu tautas emancipāciju. Argumentē, cik lielā mērā šim viedoklim var piekrist!
- Vēsturnieku vidū pastāv viedoklis, ka Versaļas sistēma bija iegants jaunam karam. Argumentē, cik lielā mērā šim viedoklim var piekrist!
- Sabiedrībā pastāv uzskats, ka Latvijas neatkarības atjaunošanā noteicošā loma bija Mihaila Gorbačova pasludinātajām reformām, nevis Latvijas Tautas frontes darbībai. Argumentē, cik lielā mērā šim viedoklim var piekrist!

---

2. daļa. Vēstures avotu analīze (25 punkti)

Izpildes laiks – 40 minūtes

Izlasi dotos vēstures avotus un atbildi uz jautājumiem!

Avots A

“Pēc fašistiskā apvērsuma Vācijā latviešu nacionālistiskā buržuāzija sāka aktīvi gatavoties, lai nodibinātu Latvijā fašistisko diktatūru. [...]”

1934. gada 15. maijā fašistiskās buržuāziskās kliķes vadītājs, latviešu tautas nīknākais ienaidnieks Ulmanis ar bruņotu aizsargu bandu palīdzību izdarīja fašistisku apvērsumu Latvijā. Atlaidis Saeimu, Ulmanis nodibināja atklātu fašistisku diktatūru, iznīcināja pēdējās pilsoņu tiesību paliekas, pārvērtā Latviju par fašistiskās Vācijas provinci, par Vācijas placdarmu militāram uzbrukumam Padomju Savienībai.”

Jānis Kalnbērziņš. *Padomju Latvijas desmit gadi*. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība, 1950.

Jānis Kalnbērziņš (1893–1986) – 20.–30. gados viens no nelegālās Latvijas Komunistiskās partijas (LKP) vadītājiem, 1939. gadā par pretvalstisku darbību apcietināts. Pēc Latvijas okupācijas 1940. gadā līdz 1959. gadam – LKP Centrālās komitejas 1. sekretārs.

Avots B

“Izpildīdams 1934. gada pavasarī ministru prezidenta amatu, K. Ulmanis kopā ar Latvijas karaspēka virspavēlnieku brīvības cīņā – ģenerāli J. Balodi (kas izpildīja kara ministra amatu) – apņēmas spert valsts glābšanas un atjaunošanas labā ārkārtējus soļus. Naktī no 15. uz 16. maiju 1934. gadā viņi izsludināja visā valstī kara stāvokli un pārtrauca visu politisko partiju, kā arī Saeimas darbību. Lai aizkavētu nemieru izcelšanos, arestēja dažu grupu vadoņus un sociāldemokrātu partijas locekļus. Pāris dienas vēlāk K. Ulmanis nodibināja jaunu ministru kabinetu, kas, līdz jaunas satversmes izstrādāšanai, uzņēmas arī Saeimas pienākumus, starp citu – likumdošanas darbus.

Kad par visām šīm pārmaiņām dabūja zināt iedzīvotāji, visus pārņēma neaprastāms prieks un sajūsma. Tauta jutās it kā no kāda smaga sloga atbrīvota. Ar 1934. gada 15. maiju uzsākās jauns posms Latvijas valsts un tautas vēsturē – atjaunotās Latvijas laikmets.”

Frīdis Zālītis vēstures mācību grāmatā par 1934. gada 15. maija apvērsumu (1937).

Frīdis Zālītis (1887–1944) – vēsturnieks un pedagogs, “*Latvijas vēsture vidusskolām*” (1936) un citu vēstures mācību grāmatu autors.

Avots C

“[...] mērķis bija sasniegts bez traucējumiem, bet galvenais – netika izlieta ne asins lāse.”

“[...] Tautā bija stipri izplatījusies neapmierinātība ar parlamentu, politiskajam partijām un to skaitu, neapmierināti bija arī citi deputāti, bet tie visi bija teorētiski, nevis praktiski [...]”

“[...] Mērķis – Saeimas atļaišana, Satversmes pārstrādāšana, visu partiju likvidēšana uz laiku, tautas apvienošana ap atjaunotas Latvijas ideju bez partiju starpniecības. Tālāko pasacīs priekšā notikumu gaita un dzīves pieredze.” “[...] Ārpus Latvijas es nekādu atbalstu nemeklēju un arī neuzskatīju to par vajadzīgu. Nebija jau arī, pie kā griezties. [...] Nacionālsociālisti Vācijā atkrita tā iemesla dēļ, ka nedrīkstēja taču iet pa ceļu, kurš palielinātu vācu ietekmi Latvijā. Itālija – tālu. Padomju Savienība? Lieta bija tāda, ka apvērsums zināmā mērā bija vērstis pret Padomju Savienību [...]. Apvērsums tātad bija vērstis arī pret komunistiem. Pat pamācīties nebija pie kā. Nacionālsociālistu pieredze nederēja tādēļ, ka man nebija partijas, jo bija paredzēta arī Zemnieku savienības likvidācija. [...] Saprotams, ka es iepazinos ar tāda veida notikumiem citās zemēs, izlasīju Hitlera grāmatu “*Mein Kampf*”, jāatzīst, ka ar interesi, bet bez liela praktiska labuma.”

“[...] Bet varbūt bija pamats bažām par citu valstu valdību iejaukšanos. Tomēr šķita, ka šāda varbūtība nav sevišķi liela, jo, kad pirms astoņiem gadiem līdzīgas pārmaiņas notika Lietuvā, neviens par to neinteresējās. [...]”

No Kārļa Ulmaņa (1877–1942) piezīmēm (pierakstītas 1940. gadā).

Kārlis Ulmanis pēc 1940. gada 22. jūlija atradās Padomju Savienības varas iestāžu kontrolē, 1940. gada 22. jūlijā tika deportēts uz Krieviju, sākotnēji noņemts Maskavā, pēc tam mājas arestā Vorosilovskā (tag. Stavropole). 1941. gada 4. jūlijā arestēts, miris Krasnovodskas (tag. Turkmenbaši Turkmenistānā) cietumā 1942. gada 20. septembrī.

Avots D

“Pilsoni! Apzinādamies savu atbildību tautas un vēstures priekšā, valdība atzinusi par nepieciešamu izsludināt izņēmuma stāvokli visā valstī un spert ārkārtējus soļus valsts iekšējās kārtības sargāšanai.

Ar bažām visa tauta vēro jau ilgāku laiku iekšpolitiskā stāvokļa pieaugošo sasprindzinājumu, kas uztrauc mierīgos iedzīvotājus. [...] Pat no Saeimas katedras deputāti ir runājuši par bruņotu spēku sūtīšanu uz ielas. Tāds noskaņojums draudēja ar nepārredzamām jukām un postu.

Politisko partiju nemitīgās ķildas un visāda veida patvaļības laupīja tautai ne tikai uzticību pret saviem vēlētiem pārstāvjiem, bet pat ticību grūtību pārvarēšanai. [...] Plašās aprindās, un it sevišķi jaunatnē, auga īgnums un sašutums pret tautas vēlēto Saeimu, pret politiskām partijām. Radās šaubas par valsts drošību un pastāvēšanu. Pārspīlētie valsts un pašvaldību budžeti, izsīkušie valsts līdzekļi, sabrukušais eksports un niecīgās valūtas rezerves, katastrofāls sabrukums saimnieciskos apgrozījumos – visas šīs parādības labojamas tikai ar stipru, vienotu gribu un savstarpēju uzticību darbā. [...]

[...] Mūsu rīcība nav vēsta pret Latvijas demokrātiju, viņa grib panākt, lai partiju cīņas nenomāktu tautas veselīgo garu un tautas gribu. [...]

No 1934. gada 16. maijā publicētā Latvijas valdības manifesta.

1. uzdevums (15 punkti).

Salīdzini vēstures avotu **A** un **C** sniegto informāciju un atbildi uz jautājumiem!

1.1. (3 punkti) Definē trīs kritērijus, pēc kuriem var novērtēt vēstures avotu ticamību!

1.2. (4 punkti) Paskaidro, kāds ir katra avota tapšanas mērķis un vēsturiskie apstākļi!

Avots A

Avots C

1.3. (4 punkti) Izmantojot avota **A** informāciju un savas zināšanas, paskaidro, vai Jāņa Kalnbērziņa izteikumus par Kārļa Ulmaņa veikto valsts apvērsumu 1934. gadā var izmantot, kā nozīmīgu vēstures avotu! Īsi pamato savu atbildi!

1.4. (4 punkti) Apgalvojums: 1940. gadā Kārļa Ulmaņa rakstītās piezīmes par valsts apvērsuma nepieciešamību un norisi ir ticams vēstures avots, lai izskaidrotu 1934. gada 15. maija apvērsuma cēloņus. Paskaidro, vai tu piekrīti šim apgalvojumam! Īsi pamato savu atbildi!

---

2. uzdevums (10 punkti).

Izmanto visus dotos vēstures avotus un atbildi uz jautājumiem!

2.1. (2 punkti) Definē un uzraksti, kāda politiska rakstura pretruna ietverta izteikumā, ka *apvērsums bija nepieciešams, lai valstī saglabātu demokrātiju un sabiedrisko kārtību!*

2.2. (4 punkti) No vēstures avotiem atrodi divus piemērus un paskaidro, kā avotos ir raksturota sabiedrības attieksme pret valsts apvērsumu un kādēļ šāds raksturojums! Atbildes ieraksti tabulā!

Avota burts	Kā vēstures avotā ir raksturota sabiedrības attieksme pret valsts apvērsumu?	Kādēļ šāds raksturojums?

2.3. (4 punkti) Secini, kāpēc dotajos vēstures avotos ir izteikti atšķirīgi viedokļi par valsts apvērsuma nepieciešamību!

---

3. daļa. Vēsturnieka viedokļa analīze (24 punkti)

Izpildes laiks – 40 minūtes

Izlasi vēsturnieka viedokli un atbildi uz jautājumiem!

Trimdas vēsturnieks Ādolfs Šilde par agrāro reformu Latvijā (1920–1937).

Ādolfs Šilde (1907–1990), latviešu publicists, vēsturnieks un sabiedriskais darbinieks. No 1925. līdz 1927. gadam studēja tautsaimniecību, vēlāk, līdz 1937. gadam, jurisprudenci Latvijas Universitātes Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultātē. Studiju laikā Ā. Šilde bija akadēmiskā žurnāla "Universitas" redaktors (1930–1934) un strādāja Rīgas pilsētas valdē (1932–1934). Ā. Šilde ir sarakstījis vienpadsmit grāmatas un vairāk nekā simts rakstu par Latvijas vēsturi un politiku. No 1944. gada oktobra līdz savai nāvei 1990. gada maijā dzīvoja Vācijā un savus darbus publicēja dažādos trimdas izdevumos.

"Neciešamie agrārie apstākļi bija tie, kas pagājušā gadsimtā bija spieduši sacelties vai atstāt dzimto zemi, meklējot labākus dzīves un darba apstākļus svešumā. Tie bija iemetuši degošu pagali 1905. g. revolūcijā un lielā mērā Latvijas valsts dibināšanas posmā iedzinuši lielniecismā [boļševismā] paprāvu latviešu tautas daļu. Latviešu tautas pārstāvji, sākot ar 1917. gadu, meklēja ceļus sociālā miera radīšanai. Pēc Latvijas valsts nodibināšanas tas izdevās, izdarot agrārreformu. Tikai radikālā zemes reforma ļāva cerēt uz ilgstošu sociālu mieru. [...] Tā nebija atreibība muižnieku virsslānim, kura virskundzību latviešu zemnieks paaudžu paaudzēs bija tieši un smagi izjutis, bet primāri sociālai taisnībai un dzīves nepieciešamībai pieskaņota saimnieciska prasība. Tādēļ arī vēlēšanu cīņā 1920. gadā pirmā vietā neizvirzījās valsts iekārtas, bet agrārās satversmes jautājums."¹

"Kaut arī lielsaimniecības dažā labā ziņā šķīta saimnieciskajai produkcijai izdevīgākas, to radīšana neatbilda ne sociālajiem, ne politiskajiem mērķiem. Agrārreformas likuma izstrādātāji izteicās par tādu mazsaimniecības dibināšanu, kuras var apsaimeņot viena ģimene.[...] Agrārreforma saistīja pie zemes apmēram 280 000 zemes iedzīvotāju, [...] tā arī saliedēja agrāko tā saukto Baltiju [Kurzemes, Vidzemes un Igaunijas guberņas] ar Latgali, visos Latvijas novados veicinot viensētu veidošanos. Iekšpolitiski tam bija liela nozīme. Bet galvenais bija latviešu tautas politiskā atvēršanās no tām svārstībām, kas bija parādījušās 1917., 1918. un 1919. gadā, un politiskā stabilitāte, kas nāca ar Satversmes sapulci. Ja vēl pirms tam bija dzirdēti apgalvojumi, ka latviešu tauta ir ar lielniecisku noslieci, tad Latvijas Republikas Satversmē noteiktā demokrātiskā iekārta un agrārreformas nostiprinātā sociāli saimnieciskā demokrātija tos pārliecinošā veidā atspēkoja."²

"Jautājums par muižu sadalīšanu jaunsaimniecībās saistījās arī ar saimnieciskās demokrātijas nostiprināšanu, bez kuras stabila valsts dzīve nebija iedomājama."³

"Latvieši muižas kundzību vispār uzskatīja par anahronismu [novecojusi parādība, pagātnes palieka], prasdami jaunlaiku apstākļiem piemērotu agrāro apstākļu izkārtojumu, kas nodrošinātu Latvijai ne vien politisko, bet arī sociālo demokrātiju."⁴

"[Arī citiem politiskajiem spēkiem], ne tikai [Latviešu] Zemnieku savienībai, bija skaidrs, ka tikai īpašumtiesības spēš apmierināt latviešu zemnieku. Vecajā sistēmā trūka zemes, ko dot bezzemniekiem. Tādēļ Zemnieku savienība prasīja zemes fonda radīšanu no kroņa [valsts], no bruņniecības, pilsētu un muižas zemēm, konfiscējot muižas, kuras to īpašnieki nav ieguvuši pirkšanas ceļā. Šī bija jau revolucionāra prasība."⁵

"[Saeimā] lielākās pilsoniskās partijas un bloki konsekventi aizstāvēja privātīpašuma tiesības, ieblīstot pret sociālistisku noslieci. Tas spilgti parādījās arī atlīdzības jautājumā par agrārreformas ceļā atsavinātajām muižu zemēm un īpašumiem. Zemnieku savienība un Kristīgi saimnieciskais bloks bija par atlīdzības maksāšanu, kamēr sociāldemokrāti un daži progresīvie pilsoņi bija pret to."⁶

"[...] agrārreformas pamatā bija nacionālpolitiski, sociāli un valsts uzbūves jautājumi, [...] bez agrārreformas nebūtu īsti latviskas Latvijas, nebūtu bijis iespējams runāt par Latviju kā taisnības valsti."⁷

¹ Šilde Ā. *Latvijas vēsture 1914.–1940.* Stokholma: Daugava, 1976, 369. lpp.

² Turpat, 370., 371. lpp.

³ Šilde Ā. *Pirmā republika.* Rīga: Elpa, 1993, 230. lpp.

⁴ Šilde Ā. *Latvijas vēsture 1914.–1940.* Stokholma: Daugava, 1976, 369. lpp.

⁵ Šilde Ā. *Latvijas vēsture 1914.–1940.* Stokholma: Daugava, 1976, 154. lpp.

⁶ Turpat, 398. lpp.

⁷ Šilde Ā. *Pirmā republika.* Rīga: Elpa, 1993, 233. lpp.

1. uzdevums (24 punkti).

Izlasi teksta fragmentu un izpildi prasīto!

1.1. (8 punkti) Definē vismaz **četrus** agrārās reformas aspektus, kurus interpretējis vēsturnieks!

1.2. (8 punkti) Izvēlies divus aspektus no definētajiem un skaidro, kā vēsturnieks katru no tiem interpretē!

1.3. (8 punkti) Izvēlies vienu vēsturnieka interpretācijas aspektu un, izmantojot savas vēstures konteksta zināšanas, pierādi, vai tu piekriti/nepiekriti šai interpretācijai!

---

2. Vērtēšanas kritēriji un atbilžu piemēri

1. daļa. Zināšanas, izpratne un argumentācija

1. uzdevuma vērtēšanas shēma		
Punkti	Kritērijs	Piemērs
1	Izvēlēts pareizs ideoloģijas skaidrojuma burts.	Liberālisms – b Sociālisms – c
Kopā 2 punkti		

2. uzdevuma vērtēšanas shēma		
Punkti	Kritērijs	Piemērs
1	Izvēlēts pareizs autora izteikuma burts.	Žans Žaks Ruso – d Tomass Hobss – a Džons Loks – e Šarls Luijs de Monteskjē – b Kārlis Markss – g
Kopā 5 punkti		

3. uzdevuma vērtēšanas shēma		
Punkti	Kritērijs	Piemērs
0	Uzdevums nav pildīts. Atbilde pārrakstīta no teksta.	Piemēram: "Iestājās par sieviešu tiesībām iegūt augstāko izglītību". Atbilstošas arī citas līdzīgas atbildes.
1	Skaidrojums ir vispārīgs un nav saistīts ar 20. gs. vēsturiskajiem procesiem Eiropā.	Piemēram: "Aspazija bija viena no vadošajām sievietēm-politiķēm Latvijā, un tāpēc cilvēki sāka pieņemt domu, ka arī sievietēm ir tiesības piedalīties valsts dzīvē dažādos veidos un iegūt vienlīdzīgas tiesības ar vīriešiem." Pieņemamas arī citas līdzīgas atbildes.
2	Skaidrojums pareizs un ir saistīts ar 20. gs. vēsturiskajiem procesiem Eiropā.	Piemēram: "Aspazijas rīcība bija saistīta ar Eiropā būtiskajām sieviešu emancipācijas (feminisma) idejām, kas bija aktualizējušās pēc Pirmā pasaules kara. Kara laikā Eiropā mainījās sievietes loma sabiedrībā, ņemot vērā, ka vīrieši karoja, sievietes sāka darīt darbus un organizēt procesus, ko pirms kara bija darījuši vīrieši." Pieņemamas arī citas līdzīgas atbildes.
Kopā 2 punkti		

4. uzdevuma vērtēšanas shēma			
Nr.	Punkti	Kritērijs	Piemērs
4.1.	1	Pareiza atbilde.	c
4.2.	1	Uzrakstīti pareizi, bet nesaistīti fakti.	Pirmais pasaules karš norisinājās no 1914. līdz 1918. gadam. Latvijas Republika tika proklamēta 1918. gada novembrī. Pēc Pirmā pasaules kara beidza pastāvēt Krievijas un Vācijas impērijas. Pirmā pasaules kara ietekmē mainījās sieviešu loma Eiropas sabiedrībā.
	2	Atbildē raksturota tēma kopumā.	Pirmā pasaules kara izskaņā mainījās politisko spēku samērs un veidojās jaunas demokrātiskas valstis, piemēram, Baltijas valstis. Pieņemamas arī citas līdzīgas atbildes.
	3	Uzrakstīti precīzi fakti, kas izmantoti, lai paskaidrotu, kā izvēlēto pārmaiņu veicināja karš un kara darbība.	Pirmā pasaules kara izskaņā mainījās politisko spēku samērs, veidojās politiskais vakuums un radās jaunas demokrātiskas valstis. Piemēram, Baltijas valstu gadījumā tas bija iespējams, jo sabruka Krievijas un Vācijas impērijas.
Kopā 4 punkti			

5. uzdevuma vērtēšanas shēma			
Nr.	Punkti	Kritērijs	Piemērs
5.1.	1	Pareiza atbilde	c
5.2.	1	Viens kartoshēmas leģendas fragments ir atbilstoši paskaidrots.	Skat. pie 4 punktiem.
	2	Divi kartoshēmas leģendas fragmenti ir atbilstoši paskaidroti.	Skat. pie 4 punktiem.
	3	Trīs kartoshēmas leģendas fragmenti ir atbilstoši paskaidroti.	Skat. pie 4 punktiem.
	4	Visi četri kartoshēmas leģendas fragmenti ir atbilstoši paskaidroti.	Melnais – Rietumkrievijas armijas/Bermonta-Avalova armijas kontrolētā teritorija. Baltais – Latvijas Pagaidu valdības kontrolēta teritorija. Rūtainais – Sarkanās armijas/Latvijas SPR/Stučkas valdības kontrolētā teritorija. Vertikālās svītras – Polijas karaspēka kontrolēta teritorija.
Kopā 5 punkti			

6. uzdevuma vērtēšanas shēma			
Nr.	Punkti	Kritērijs	Piemērs
6.1.	1	Pareiza atbilde	a
6.2.	1	Pareiza atbilde	b
6.3.	1	Uzrakstīts viens pareizs elements, bet nav paskaidrots.	Piemēram, indulgences. Pieņemamas arī citas pareizas atbildes.
	2	Uzrakstīti divi pareizi elementi, bet tie nav paskaidroti.	Piemēram, indulgences, Svētie raksti, Martina Lutera tēls, pāvesta institūcija. Pieņemamas arī citas pareizas atbildes.
	3	Uzrakstīti divi pareizi elementi un raksturota tēma kopumā.	Piemēram, Svētie raksti, Martina Lutera tēls, indulgences, pāvesta institūcija. Pieņemamas arī citas pareizas atbildes. Raksturojums: reliģiska un politiska kustība Eiropā 16. gs., kura bija vērsta uz Romas Katoļu baznīcas reformēšanu un kuras gaitā izveidojās jauns kristietības virziens – protestantisms. Pieņemami arī citi pareizi, bet vispārīgi raksturojumi.
	4	Pareizi uzrakstīti divi elementi un paskaidrots, kā tie raksturo vēsturisko procesu.	Piemēram, ja skolēns izvēlās Martina Lutera tēlu un pāvesta institūcijas simbolu, tad viena no pieņemamajām atbildēm ir šāda: “Martina Lutera ideju pamatā bija balstīšanās Svēto rakstu tekstā, nevis to interpretācijās, tāpēc šajā attēlā viņš attēlots, turot tos rokās un aizsargājot no tēla, kas simbolizē pāvesta institūciju. Martins Luters uzskatīja, ka pāvests bija atbildīgs par negodprātīgu un kristīgajiem principiem neatbilstošu Svēto rakstu interpretēšanu.” Pieņemamas arī citas pareizas atbildes.
Kopā 6 punkti			

7. uzdevuma vērtēšanas shēma		
Punkti	Kritērijs	Piemērs
1	Pareiza atbilde	a
Kopā 1 punkts		

8. uzdevuma vērtēšanas shēma			
Nr.	Punkti	Kritērijs	Piemērs
8.1.	1	Pareiza atbilde.	c
8.2.	0	Uzdevums nav pildīts. Skolēns sniedzis nepareizu pamatojumu un/vai neprecīzus faktus. Pārrakstīti 8.1. piedāvātie uzdevuma atbilžu varianti.	
	1	Uzrakstīta vispārīga, aprakstoša atbilde par Franču revolūciju.	“Franču revolūcijā notika daudzi vardarbīgi pasākumi, karalim un karalienei tika nocirstas galvas.”
	2	Uzrakstīta precīza atbilde, kurā paskaidrota karikatūras autora nostāja.	“Karikatūras autors neatbalsta 3. kārtas vardarbību, 1. un 2. kārtas pārstāvju fizisku iznīcināšanu, viņu īpašumu iznīcināšanu, to apliecina arī karikatūras paraksts par patriotisko delīriju.”
Kopā 3 punkti			

9. uzdevuma snieguma līmeņa apraksts				
	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis	Apguvis padziļināti
	1 p.	2 p.	3 p.	4 p.
Formulē apgalvojumu	Formulē apgalvojumu, kas tikai daļēji atbilst analizējamam tematam, pieteiktajai problēmai vai jautājumam.	Formulē apgalvojumu, kas ir pārāk vispārīgs un nav pietiekams, lai atklātu analizējamo tematu, pieteikto problēmu vai jautājumu.	Formulē skaidru un precīzu apgalvojumu, kas pilnībā atbilst pieteiktajai problēmai vai jautājumam.	Formulē skaidru un precīzu apgalvojumu, kas pilnībā atbilst pieteiktajai problēmai vai jautājumam. Izvēlēts problēmai vai jautājumam atbilstošākais/būtiskākais apgalvojums.
Pierāda apgalvojumu	Pierāda apgalvojumu ar vienpusēji atlasītiem spriedumiem un savu pieredzi, nevis faktiem, pierādījumi nav saistāmi ar apgalvojumu.	Apgalvojuma pierādījumam atlasa spriedumu, kas ir vispārīgs un nav pietiekams, lai pierādītu apgalvojumu.	Pierāda apgalvojumu ar precīziem, iederīgiem un faktos balstītiem spriedumiem, kas ir pietiekami, lai pierādītu apgalvojumu, un noder cēloņsakarību konstatēšanai.	Pierāda apgalvojumu ar daudzveidīgiem, precīziem, iederīgiem un faktos balstītiem spriedumiem, vispārina un meklē likumsakarības, kuras iespējams attiecināt uz jaunu kontekstu.
Pamato apgalvojumu	Veido nepilnīgu sasaisti starp apgalvojumu un pamatojumu. Argumentācija ir formulēta neskaidri.	Sasaista apgalvojumu ar tā pamatojumu, pamatojuma struktūra ir neskaidra, izklāstā trūkst loģiska secīguma, pielaistas loģikas kļūdas.	Precīzi un pilnvērtīgi sasaista apgalvojumu ar tā pamatojumu, izmantojot loģisku un saprotamu pamatojuma struktūru. Izvirza loģiskus secinājumus.	Precīzi un pilnvērtīgi sasaista apgalvojumu ar tā pamatojumu, izmantojot loģisku un saprotamu pamatojuma struktūru. Izvirza loģiskus secinājumus, kuri ir derīgi starpdisciplināru problēmu risināšanai un cēloņsakarību konstatēšanai.
Atspēko konkurējošo apgalvojumu	Definē konkurējošo apgalvojumu, bet tas nav atspēkots.	Atspēko konkurējošo apgalvojumu ar vienpusēji atlasītiem spriedumiem un savu pieredzi, nevis faktiem, pierādījumi nav saistāmi ar apgalvojumu.	Atspēkojot konkurējošo apgalvojumu, pierādījumam atlasa spriedumus, kas ir vispārīgi un nav pietiekami, lai pierādītu apgalvojumu.	Atspēko konkurējošo apgalvojumu ar precīziem, iederīgiem un faktos balstītiem spriedumiem, kas ir pietiekami, lai atspēkotu apgalvojumu.
Zināšanas un izpratne	Zināšanas atbildē demonstrētas kā aprakstošs stāstījums; nav tieši saistītas ar apgalvojumu; lielākoties neprecīzas un vispārīgas.	Atbildē demonstrētās zināšanas ir: izvēlētas atbilstoši tematam un apgalvojumam; dažviet nav vērstas uz apgalvojuma pierādīšanu, vietām var būt aprakstošas; ir būtiskas neprecizitātes, kas traucē uztvert domu; dažviet neprecīzas un vispārīgas; šaurs zināšanu spektrs.	Atbildē demonstrētās zināšanas ir: loģiski izvēlētas; vērstas uz apgalvojuma pierādīšanu; lielākoties loģiski iekļaujas argumenta struktūrā; lielākoties ir precīzas un patiesas; plaša spektra, bet atsevišķos gadījumos nedemonstrē dziļu izpratni.	Atbildē demonstrētās zināšanas ir: pārdomāti un loģiski izvēlētas; vērstas uz apgalvojuma pierādīšanu; loģiski iekļaujas argumenta struktūrā; vienmēr ir precīzas un patiesas; plaša spektra. Demonstrē dziļu izpratni.
Kopā 20 punkti				

2. daļa. Vēstures avotu analīze

1.1. uzdevuma vērtēšanas shēma		
Punkti	Kritērijs	Piemērs
1	Ir definēti kritēriji, kuri ir noderīgi, lai noteiktu vēstures avotu ticamību. Par katru atbilstošu kritēriju – 1 punkts.	Vēstures avota tapšanas mērķis. Vēstures avota autors (politiskā piederība, iesaiste procesos). Vēstures avota tapšanas laiks un vēsturiskais fons u.c. atbilstošas atbildes.
Kopā 3 punkti		

1.2. uzdevuma snieguma līmeņa apraksts		
	Turpina apgūt	Apguvis
	1 p.	2 p.
Skaidro vēstures avotu mērķi un tapšanas apstākļus.	Skaidro vēstures avotu tapšanas apstākļus un mērķus, bez atsaucēm uz vēstures avotu. Pieļauj nebūtiskas faktu un loģikas kļūdas.	Ar precīziem faktiem no vēstures avota skaidro tā tapšanas mērķi un vēsturiskos apstākļus.
Piemēri	<p>Avots A Mērķis "Kritizēt Kārļa Ulmaņa režīmu."</p> <p>Vēsturiskie apstākļi "Jānis Kalnbērziņš savu vērtējumu par notikumiem 1934. gadā ir izteicis 1950. gadā."</p> <p>Avots C Mērķis "Pierakstīt atmiņas par valsts apvērsumu 1934. gadā."</p> <p>Vēsturiskie apstākļi "1940. gada 17. jūnijā Latvijā tiek īstenota PSRS okupācija."</p> <p>VAI ARĪ 1940. gada vasarā Kārlis Ulmanis atsakās no Ministru prezidenta un Valsts prezidenta amatam.</p> <p>Pieņemamas arī citas pareizas atbildes.</p>	<p>Avots A Mērķis "Diskreditēt Kārļa Ulmaņa režīmu. Jāņa Kalnbērziņa izteikumi ir politiski ietekmēti un atspoguļo tikai komunistu skatījumu uz valsts apvērsuma notikumiem 1934. gadā."</p> <p>Vēsturiskie apstākļi "Jānis Kalnbērziņš savu vērtējumu par notikumiem 1934. gadā ir izteicis 1950. gadā, kad Latvija bija iekļauta PSRS sastāvā, Jānis Kalnbērziņš ir ieņēmis nozīmīgu amatu komunistiskajā partijā."</p> <p>Avots C Mērķis "Kārlis Ulmanis piezīmes par 1934. gada valsts apvērsumu ir veicis pēc PSRS iekšlietu tautas komisariāta dienestu pieprasījuma."</p> <p>Vēsturiskie apstākļi "1940. gada 17. jūnijā Latvijā tiek īstenota PSRS okupācija, kuras laikā Kārlis Ulmanis atsakās no Ministru prezidenta un Valsts prezidenta amatam. Laikā no 1940. gada augusta līdz novembrim atradās mājās arestā."</p> <p>Pieņemamas arī citas pareizas atbildes.</p>
Par viena vēstures avota mērķa un tapšanas apstākļu skaidrojumu – 2 punkti, kopā 4 punkti		

1.3. uzdevuma snieguma līmeņa apraksts				
	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis	Apguvis padziļināti
	1 p.	2 p.	3 p.	4 p.
Novērtē vēstures avota nozīmi	Pavirši skaidro vēstures avotu nozīmi, atbildē pārraksta avotu tekstu.	Skaidro vēstures avotu nozīmi, izmantojot nebūtiskus kritērijus. Atbildē izmanto dažus atbilstošus vēstures faktus, pieļauj būtiskas faktu un loģikas kļūdas.	Skaidro vēstures avotu nozīmi, izvirzot precīzus kritērijus. Pārsvarā izmanto atbilstošus vēstures faktus, pieļauj nebūtiskas faktu un loģikas kļūdas.	Skaidro vēstures avotu nozīmi, izvirzot precīzus kritērijus. Izmanto precīzus un atbilstošus vēstures faktus, skaidro vēstures avota nozīmi.
Piemēri	<p>“Avotu A var uzskatīt par nozīmīgu vēstures avotu apvērsuma izpētē, jo Jānis Kalnbērziņš kritizē apvērsumu.”</p> <p>Pieņemamas arī citas pareizas atbildes.</p>	<p>“Avots A nav uzskatāms par nozīmīgu vēstures avotu par valsts apvērsumu 1934. gadā, jo tas kritizē Kārļa Ulmaņa apvērsumu un izskaidro tā cēloņus.”</p> <p>Pieņemamas arī citas pareizas atbildes.</p>	<p>“Avots A nav uzskatāms par nozīmīgu vēstures avotu par valsts apvērsumu 1934. gadā, jo tas ir tapis 1950. gadā (pēc 14 gadiem).”</p> <p>VAI ARĪ</p> <p>“Izteikumi satur sagrozītus vēstures faktus, piemēram, apgalvojumu, ka pēc valsts apvērsuma Latvijā tika izveidota fašistiska diktatūra, kas kalpoja par placdarmu Vācijas uzbrukumam PSRS.”</p> <p>Pieņemamas arī citas pareizas atbildes.</p>	<p>“Avots A nav uzskatāms par nozīmīgu vēstures avotu par valsts apvērsumu 1934. gadā, jo tas ir tapis 1950. gadā (pēc 14 gadiem) un satur sagrozītus vēstures faktus, piemēram, apgalvojumu, ka pēc valsts apvērsuma Latvijā tika izveidota fašistiska diktatūra, kas kalpoja par placdarmu Vācijas uzbrukumam PSRS.”</p> <p>Pieņemamas arī citas pareizas atbildes.</p>
Kopā 4 punkti				

1.4. uzdevuma snieguma līmeņa apraksts				
	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis	Apguvis padziļināti
	1 p.	2 p.	3 p.	4 p.
Novērtē vēstures avotu ticamību.	Veic haotiskus, bet konkrētus, pēc analogijas mēģinājumus noteikt vēstures avota ticamību un no tā pieejamās informācijas kvalitāti, pietiekamību.	Pēc atsevišķiem kritērijiem konstatē vēstures avota ticamību un no tā pieejamās informācijas kvalitāti, pietiekamību.	Pēc noteiktiem kritērijiem konstatē vēstures avota ticamību un no tā pieejamās informācijas kvalitāti, pietiekamību; novērtē informācijas lomu, skaidrojot apvērsuma cēloņus. Ir nebūtiskas faktu un loģikas kļūdas.	Pēc precīziem kritērijiem konstatē vēstures avota ticamību un no tā pieejamās informācijas kvalitāti un pietiekamību; novērtē informācijas lomu, skaidrojot apvērsuma cēloņus.
Kopā 4 punkti				

2.1. uzdevuma vērtēšanas shēma		
Punkti	Kritērijs	Piemērs
0	Atbilde pārrakstīta no teksta.	"[...] Mūsu rīcība nav vērsta pret Latvijas demokrātiju, viņa grib panākt, lai partiju cīņas nenomāktu tautas veselīgo garu un tautas gribu [...]." Atbilstošas arī citas līdzīgas atbildes.
1	Skaidrojums ir vispārīgs, atbilde nav izvērstā.	"Demokrātija ir vairākuma vara." Pieņemamas arī citas līdzīgas atbildes.
2	Skaidrojums ir precīzs un izvērstā.	"Pretruna slēpjas faktā, ka vienas personas vai personu grupas veikts valsts apvērsums nevar kalpot par demokrātijas glābšanas pasākumu, jo pārkāpj tādus demokrātijas principus kā godīga izvēle, vairākuma pieņemts lēmums un viedokļa daudzveidība." Pieņemamas arī citas līdzīgas atbildes.
Kopā 2 punkti		

2.2. uzdevuma vērtēšanas shēma		
Punkti	Kritērijs	Piemērs
1	Izvēlēts atbilstošs piemērs. Trūkst skaidrojuma vai arī tas nav izvērstā.	"Kad par visām šīm pārmaiņām dabūja zināt iedzīvotāji, visus pārņēma neapraktāms prieks un sajūsma. Sabiedrība vēlējās stabilitāti." Pieņemamas arī citas līdzīgas atbildes.
2	Skaidrojums ir precīzs un izvērstā.	"[...] Tautā bija stipri izplatījusies neapmierinātība ar parlamentu, politiskajām partijām un to skaitu, neapmierināti bija arī citi deputāti, bet tie visi bija teorētiski, nevis praktiski [...]." "Avota autors Kārlis Ulmanis min, ka sabiedrība neiebilda pret valsts apvērsumu, šo mieru un aktivitātes trūkumu tulkojot ar atbalstu. K. Ulmanis, kā tā laika valdības vadītājs, bieži savos izteikumos min, ka sabiedrība ir atbalstījusi apvērsuma ideju, tādā veidā varas sagrābšanu padarot legītimu." Pieņemamas arī citas līdzīgas atbildes.
Par viena piemēra skaidrojumu – 2 punkti, kopā 4 punkti		

2.3. uzdevuma snieguma līmeņa apraksts				
	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis	Apguvis padziļināti
	1 p.	2 p.	3 p.	4 p.
legūtajai informācijai piešķir jēgu, informācijas pārrade, tās attēlošana citā veidā.	No vēstures avotiem atlasa un lieto pēc būtības nesalīdzināmus faktus un pierādījumus. Pārstāsta daļu no vēstures avotos pieejamās informācijas, idejām vai avotos esošās informācijas.	No vēstures avotiem atlasa un savā starpā salīdzina faktus, reaģējot uz acīmredzamām pretrunām. Pārstāsta daļu no vēstures avotos pieejamās informācijas, izmantojot atsevišķus atbilstošus terminus.	No vēstures avotiem atlasa un savā starpā salīdzina faktus, pārbauda avotu sniegto informāciju. Izdara secinājumus, izmantojot vēstures avotos pieejamo informāciju un idejas, izmanto atbilstošus terminus un dažādus pierādījumus.	No vēstures avotiem atlasa un savā starpā salīdzina faktus, pārbauda avotu sniegto informāciju. Izdara precīzus un pamatotus secinājumus, izmantojot vēstures avotos pieejamo informāciju un idejas, izmanto atbilstošus terminus un dažādus pierādījumus.
Kopā 4 punkti				

3. daļa. Vēsturnieka viedokļa analīze

1.1. uzdevuma punktu vērtēšanas shēma		
Punkti	Kritērijs	Piemērs
0	Neatrod tekstā un nenosaka aspektus, bet ieraksta neatbilstošu atbildi. Pārraksta teksta fragmentus, kas neatspoguļo agrārās reformas aspektu.	<ul style="list-style-type: none"> • “Latviešiem jābūt saimniekiem savā zemē.” • “Tika uzstādīts mērķis atbrīvot zemes no nelatviešiem un dāvināt tās tautiešiem.” • “Neciešamie agrārie apstākļi bija tie, kas pagājušā gadsimtā bija spieduši sacelties vai atstāt dzimto zemi, meklējot labākus dzīves un darba apstākļus svešumā.”
1	Vispārīgi un neprecīzi definē aspektu.	<ul style="list-style-type: none"> • “Bez agrārreformas nebūtu īsti latviskas Latvijas.” • “Zemes reforma bija risinājums visām sociālajām problēmām.”
2	Precīzi definē aspektu.	<p>Piemēram, par realizēto agrāro reformu.</p> <ul style="list-style-type: none"> • “Atsavinot zemi muižniekiem, tika dota iespēja lielam skaitam bezzemnieku iegūt zemi savā īpašumā.” • “Tika saliedētas agrākās Baltijas provinces ar Latgali, veidojot vienotu sistēmu, agrāko atšķirīgo – viensētu un šņoru – vietā.” • “Tika apturētas lieliniecisma idejas iedzīvotāju vidū, sekmējot politisko stabilitāti un sociālo mieru.” • “Saeimā un sabiedrībā kopumā tika diskutēts par zemes atsavināšanas principiem muižniekiem, nostiprinot demokrātiju un valstiskumu.” <p>Derīgas arī citas pareizas atbildes.</p>
Par vienu aspektu – 2 punkti, kopā 8 punkti		

1.2. uzdevuma snieguma līmeņa apraksts					
		Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis	Apguvis padziļināti
Līmenis Kritērijs	0 p.	1 p.	2 p.	3 p.	4 p.
Skaidro, kā vēsturnieks interpretē katru aspektu no viņa kā analizētāja skatpunkta.	Uzdevums nav pildīts. Skaidro tekstā minētos aspektus no sava, nevis vēsturnieka skatpunkta. Ir lieka informācija, kas neatspoguļo vēsturnieka interpretāciju.	Pārraksta tekstu, kas neatklāj vēsturnieka interpretācijas būtību.	Daļēji precīzi/vispārīgi skaidro vienu vēsturnieka interpretācijas aspektu.	Precīzi skaidro vienu vēsturnieka interpretācijas aspektu.	Precīzi skaidro vienu vēsturnieka interpretācijas aspektu, saistot to ar vēsturisko kontekstu.
Piemēri	“Tekstā minēts, ka agrārā reforma bija vienīgā iespēja ilgstošam mieram, bet, manuprāt, tā ir tikai daļēja patiesība, jo zemes dalīšana nebija pavisam godīga.”	“Tikai radikālā zemes reforma ļāva cerēt uz ilgstošu sociālu mieru. [...] Tā nebija atriebība muižnieku virsslānim, kura virskundzību latviešu zemnieks paaudzū paaudzēs bija tieši un smagi izjutis, bet primāri sociālai taisnībai un dzīves nepieciešamībai pieskaņota saimnieciska prasība.”	“Agrārās reformas ieviešana valstī bija nepieciešama, lai nostabilizētu sociālo mieru un taisnību.”	“Vēsturnieks uzskata, ka, atsavinot zemi muižniekiem, bezzemnieki ieguva zemi īpašumā, nav vērtējams kā atriebība muižnieku virsslānim, bet nepieciešams, lai valstī būtu sociāla stabilitāte.”	“Vēsturnieks uzskata, ka, atsavinot zemi muižniekiem, bezzemnieki ieguva zemi īpašumā, nav vērtējams kā atriebība muižnieku virsslānim, bet nepieciešams, lai valstī būtu sociāla stabilitāte, ņemot vērā latviešu zemniecības īpatsvaru Latvijā un 20. gados pasaulē valdošās nāciju pašnoteikšanās tiesības Versaļas sistēmas ietvaros.”
Par viena aspekta interpretācijas precīzu skaidrojumu – 4 punkti, kopā 8 punkti.					

1.3. uzdevuma snieguma līmeņa apraksts					
		Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis	Apguvis padziļināti
Līmenis Kritērijs	0 p.	1 p.	2 p.	3 p.	4 p.
Zināšanas un izpratne	Pārraksta tekstu.	Atbildē iekļauj aprakstošas, neprecīzas un vispārīgas zināšanas, kas nav saistāmas ar vēsturnieka interpretācijas aspektu.	Atbildē iekļauj atbilstošas, bet liekāloties vispārīgas, neprecīzas un šaura spektra zināšanas, kas ir saistāmas ar vēsturnieka interpretācijas aspektu.	Atbildē iekļauj atbilstošas, precīzas, patiesas un plaša spektra zināšanas, kas ir saistāmas ar vēsturnieka interpretācijas aspektu.	Atbildē iekļauj atbilstošas, loģiskā struktūrā sakārtotas, precīzas, patiesas un plaša spektra vēstures konteksta zināšanas, kas ir saistāmas ar vēsturnieka interpretācijas aspektu, demonstrējot dziļu izpratni.

1.3. uzdevuma snieguma līmeņa apraksts						
Līmenis Kritērijs	Sācis apgūt		Turpina apgūt		Apguvis	
	0 p.	1 p.	2 p.	3 p.	4 p.	
Piemēri	“Agrārreforma saistīta pie zemes apmēram 280 000 zemes iedzīvotāju [...] tā arī saliedēja agrāko tā saukto Baltiju ar Latgali, visos Latvijas novados veicinot viensētu veidošanos. Iekšpolitiski tam bija liela nozīme.”	“Pēc dzimtbūšanas atcelšanas tik un tā zeme piederēja muižniekiem, tāpēc zemnieki neizjuta taisnību, kas noveda līdz agrārai reformai.”	“Var piekrist vēsturniekam, ka lielsaimniecības nebija izdevīgas, jo zemnieki vēlējās atsevišķus īpašumus.”	“Ādolfs Šilde atzīst, ka lielsaimniecības būtu valstij ekonomiski izdevīgākas. Latvijā agrārās reformas gaitā bija izveidojušās daudz mazefektīvu sīksaimniecību, kas radīja politiskas problēmas un visus neatkarības gadus kavēja arī rūpniecības attīstību.”	“Publicists Ādolfs Šilde savos darbos pievērsies vairāk tiesiskuma jautājumiem, mazāk vēsturisko cēloņsakarību analīzei. Arī skaidrojot jautājumu par agrārreformas ceļā atsavinātajiem vācbaltiešu muižu īpašumiem, Ā. Šilde saskata sociālā taisnīguma aspektu. Šāds skata punkts ir vērojams 20.– 30. gadu un vēlāko trīmdas vēsturnieku darbos.”	
Pierādījums	Pārraksta tekstu.	Pierāda apgalvojumu ar frāzēm no teksta un/vai savu pieredzi, nevis faktiem, pierādījumi nav saistāmi ar vēsturnieka interpretācijas aspektu.	Piekrīt vai atspēko vēsturnieka interpretācijas aspektu, izmantojot vispārīgus apgalvojumus no teksta vai savām zināšanām, kas nav pietiekami, lai pierādītu vai atspēkotu vēsturnieka apgalvojumu.	Analizējot tekstu, precīzi un pilnvērtīgi pierāda, kuram vēsturnieka interpretācijas aspektam var/nevar piekrist. Izmanto loģiskus un atbilstošās vēstures konteksta zināšanās balstītus spriedumus.	Analizējot tekstu, precīzi un pilnvērtīgi pierāda, kuram vēsturnieka interpretācijas aspektam var/nevar piekrist. Izmanto loģiskus un atbilstošās vēstures konteksta zināšanās balstītus spriedumus, kuras iespējams attiecināt uz jaunu kontekstu.	
Piemēri	“Jautājums par muižu sadalīšanu jaunsaimniecībās saistījās arī ar saimnieciskās demokrātijas nostiprināšanu, bez kuras stabila valsts dzīve nebija iedomājama. Agrārā reforma bija svarīga latviešu tautai.”	“Latvieši ir vairāk zemnieku tauta, tāpēc, agrārajā reformā iegūstot zemi, tas palīdzēja attīstīties šajā jomā un kļūt latviskākiem. Piekrītu Ādolfam Šildem, ka bez agrārreformas nebūtu īsti latviskas Latvijas.”	“Piekrītu vēsturnieka apgalvojumam, ka agrārās reformas rezultātā apsīka lielniecisma idejas iedzīvotāju vidū un līdz ar to tika sekmēts sociālais miers, jo komunistu ietekme daudzkārt samazinājās, ne tā kā 1917., 1918. un 1919. gadā.”	“Var piekrist Ādolfa Šildes teiktajam par to, ka agrārās reformas rezultātā komunistu idejas zaudēja savu ietekmi iedzīvotāju vidū, un līdz ar to tika panākta sociālā stabilitāte, jo komunistu ietekme laukos gandrīz pilnīgi izzuda, ja nu vienīgi atsevišķos Latgales rajonos, savukārt, vairāk nekā 50 000 jaunsaimniecību īpašnieki bija savas valsts patrioti un, protams, arī vecsaimnieki.”	“Vēsturnieks skaidro agrārās reformas nozīmi no latviešu skata punkta, īpaši uzsverot zemniecības ieguvumus. Ignorē faktus, ka, atsavinot muižu zemes pēc nacionālā principa, netika ņemts vērā, vai muižas īpašnieki ir cīnījies Latvijas Neatkarības karā par brīvu Latviju vai Pāvela Bermonta pusē. Vācbaltieši par agrāro reformu iesniedza sūdzību Tautu Savienībā, kas nespodrināja Latvijas kā demokrātiskas valsts tēlu Eiropā un pasaulē.”	

3. Valsts pārbaudes darba paraugā iekļauto uzdevumu raksturojums

Uzd.	SR	Standarta SR kods	SR grupa	Satura modulis	Izziņas darbības līmenis
1. daļa					
1.	Zina liberālisma un sociālisma ideoloģiju pazīmes.	S.A.1.7.	Zināšanas un izpratne	Ticība un ideoloģijas	SOLO II
2.	Zina dažādu autoru izteikumus par valsti.	S.A.4.1.	Zināšanas un izpratne	Valsts	SOLO II
3.	Skaidro vēsturiskos procesus Eiropā 20. gs. pirmajā pusē.	S.A.1.8.	Zināšanas un izpratne	Sociālās grupas	SOLO II
4.1.	Zina Pirmā pasaules kara rezultātus.	S.A.5.6.	Zināšanas un izpratne	Kari un konflikti	SOLO I
4.2.	Vērtē karu radītās sekas.	S.A.3.2.	Analītiskā spriešana	Kari un konflikti	SOLO II
5.1.	Zina Latvijas Neatkarības kara notikumu hronoloģiju.	S.A.2.1.	Zināšanas un izpratne	Kari un konflikti	SOLO I
5.2.	Skaidro politiski teritoriālās izmaiņas Latvijas Neatkarības kara laikā.	S.A.2.1.	Zināšanas un izpratne	Kari un konflikti	SOLO II
6.1	Vizuālajā avotā atpazīst vēstures procesu.	S.A.2.14.	Zināšanas un izpratne	Ticība un ideoloģijas	SOLO I
6.2	Zina reformācijas norisi.	S.A.2.14.	Zināšanas un izpratne	Ticība un ideoloģijas	SOLO I
6.3	Analizē karikatūru par reformāciju.	S.A.2.14.	Zināšanas un izpratne	Ticība un ideoloģijas	SOLO II
7.	Zina 1905. gada revolūcijas norisi.	S.A.1.7.	Zināšanas un izpratne	Revolūcijas	SOLO I
8.1.	Analizē karikatūru par Franču revolūciju.	S.A.1.9.	Zināšanas un izpratne	Revolūcijas	SOLO I
8.2.	Vērtē karikatūras autora nostāju.	S.A.1.9.	Vēsturiskā perspektīva	Revolūcijas	SOLO II
9.	Sniedz argumentētu atbildi par izvēlēto tēmu.	S.A.5.5. S.A.5.6.	Zināšanas un izpratne Argumentēšana	Sociālās grupas/ Valsts	SOLO III
2. daļa					
1.1.	Zina kritērijus, pēc kuriem noteikt vēstures avotu ticamību.	S.A.6.1.	Zināšanas un izpratne	Ticība un ideoloģijas	SOLO II
1.2.	Skaidro avota mērķus un tapšanas vēsturiskos apstākļus.	S.A.6.1.	Vēstures avotu analīze	Ticība un ideoloģijas	SOLO II
1.3.	Vērtē vēstures avota nozīmi.	S.A.6.3.	Vēstures avotu analīze	Ticība un ideoloģijas	SOLO II
1.4.	Vērtē vēstures avota ticamību.	S.A.6.1. S.A.6.3.	Vēstures avotu analīze	Ticība un ideoloģijas	SOLO III
2.1.	Skaidro demokrātijas pamatprincipus.	S.A.2.1.	Zināšanas un izpratne	Ticība un ideoloģijas	SOLO II

Padziļinātais kurss Vēsture II augstākajā mācību satura apguves līmenī
Valsts pārbaudes darba paraugs

Uzd.	SR	Standarta SR kods	SR grupa	Satura modulis	Izziņas darbības līmenis
2.2.	Atrod informāciju no vēstures avotiem.	S.A.6.3.	Vēstures avotu analīze	Ticība un ideoloģijas	SOLO II
2.3.	Secina, salīdzinot informāciju no vēstures avotiem.	S.A.6.1. S.A.6.3.	Informācijas pratība	Ticība un ideoloģijas	SOLO III
3. daļa					
1.1.	Identificē vēsturnieka interpretācijas aspektus.	S.A.6.5.	Analītiskā spriešana	Valsts	SOLO II
1.2.	Skaidro, kā vēsturnieks interpretē agrārās reformas aspektus.	S.A.5.2.	Vēsturiskā perspektīva	Valsts	SOLO III
1.3.	Izmantojot savas vēstures zināšanas, pierāda vai atspēko vēsturnieka apgalvojumus.	S.A.5.1.	Zināšanas un izpratne Analītiskā spriešana	Valsts	SOLO IV

**DOMĀT.
DARĪT.
ZINĀT.**

Valsts izglītības satura centra īstenotā projekta "Kompetenču pieeja mācību saturā" mērķis ir izstrādāt, aprobēt un pēctecīgi ieviest Latvijā tādu vispārējās izglītības saturu un pieeju mācīšanai, lai skolēni gūtu dzīvei 21. gadsimtā nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes.

Projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ